

Історія

УДК 327(73):327.56:341.123(569.1)"2011/2017"

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20606595>

**Участь США у спробах дипломатичного врегулювання війни в
Сирії під час президенства Барака Обами (2011–2017)**

Рунц Євген Вікторович,

аспірант кафедри світової історії модерного часу

Львівського національного університету, імені Івана Франка, Україна,

<https://orcid.org/0009-0008-2576-4927>

Прийнято: 16.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація.** Метою дослідження є аналіз еволюції американського підходу до сирійської кризи за президентства Барака Обами (2011–2017), визначення основних факторів, що впливали на ухвалення зовнішньополітичних рішень Вашингтона, а також оцінка ролі США у міжнародних спробах політичного врегулювання конфлікту.*

Стверджено, що на початковому етапі сирійського конфлікту політика США характеризувалася обережністю, суперечливістю та відсутністю цілісної стратегії. Адміністрація Б. Обами прагнула уникнути прямого військового втручання, обмежуючись дипломатичним тиском і закликами до реформ. Водночас із загостренням конфлікту позиція Вашингтона поступово радикалізувалася: США перейшли від підтримки політичного діалогу до вимог відставки президента Башара аль-Асада та дипломатичного визнання сирійської опозиції.

У статті проаналізовано діяльність міжнародних переговорних форматів – Женевського процесу, Віденських переговорів та групи «Друзі

Сирії». Обґрунтовується теза, що ключовими перешкодами для мирного врегулювання стали суперечності між зовнішніми акторами, насамперед США та Росією, а також глибокий розкол сирійської опозиції. Окрема увага приділена впливу фактору міжнародного суперництва у Раді Безпеки ООН, де Росія і Китай блокували прозахідні резолюції щодо Сирії, тоді як США та їх союзники намагалися посилити дипломатичний і політичний тиск на уряд у Дамаску. Наголошено, що поява та посилення Ісламської Держави змінили пріоритети американської політики на Близькому Сході, тимчасово відсунувши питання політичного врегулювання сирійського конфлікту на другий план. Вступ Росії у війну в Сирії у 2015 р. суттєво змінив баланс сил і змусив Вашингтон перейти до більш прагматичного підходу, включаючи переговори за участю Ірану. Підсумовано, що наприкінці президентства Б. Обами вплив США на сирійське врегулювання помітно змінився, тоді як ініціатива поступово перейшла до Росії, Туреччини та Ірану, які започаткували Астанинський переговорний формат.

Ключові слова: Сполучені Штати Америки, Сирія, війна, зовнішня політика, Барак Обама, Башар аль-Асад

US participation in attempts to diplomatically resolve the war in Syria during the presidency of Barack Obama (2011–2017)

Eugene Runts,

Postgraduate student of the Department of Modern World History

Ivan Franko National University of Lviv

<https://orcid.org/0009-0008-2576-4927>

Abstract. The purpose of the study is to analyze the evolution of the American approach to the Syrian crisis during the presidency of Barack Obama (2011–2017), to identify the main factors that influenced the adoption of Washington's foreign

policy decisions, as well as to assess the role of the United States in international attempts to politically resolve the conflict.

It is argued that at the initial stage of the Syrian conflict, US policy was characterized by caution, contradictions and the lack of a coherent strategy. The Obama administration sought to avoid direct military intervention, limiting itself to diplomatic pressure and calls for reforms. At the same time, as the conflict escalated, Washington's position gradually became radicalized: the United States moved from supporting political dialogue to demanding the resignation of President Bashar al-Assad and diplomatic recognition of the Syrian opposition.

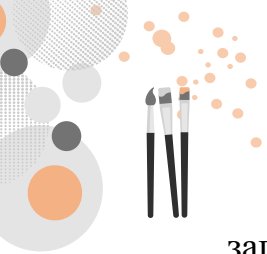
The article analyzes the activities of international negotiation formats – the Geneva Process, the Vienna Talks and the Friends of Syria group. It is substantiated that the key obstacles to a peaceful settlement were the contradictions between external actors, primarily the USA and Russia, as well as the deep split of the Syrian opposition. Special attention is paid to the influence of the factor of international rivalry in the UN Security Council, where Russia and China blocked pro-Western resolutions on Syria, while the USA and its allies tried to increase diplomatic and political pressure on the government in Damascus. It is emphasized that the emergence and strengthening of the Islamic State changed the priorities of American policy in the Middle East, temporarily relegating the issue of a political settlement of the Syrian conflict to the background. Russia's entry into the war in Syria in 2015 significantly changed the balance of power and forced Washington to move to a more pragmatic approach, including negotiations with the participation of Iran. It is concluded that at the end of the presidency of B. Obama, the influence of the United States on the Syrian settlement noticeably decreased, while the initiative gradually passed to Russia, Turkey and Iran, which launched the Astana negotiation format.

Keywords: *United States of America, Syria, war, foreign policy, Barack Obama, Bashar al-Assad*

Постановка проблеми та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Початок подій «Арабської весни» у 2011 р. став одним із найсерйозніших викликів для зовнішньої політики ключових світових геополітичних гравців, серед них – Сполучених Штатів Америки за президентства Барака Обами. Так, стрімка дестабілізація політичної ситуації на Близькому Сході та в Північній Африці змусила адміністрацію США оперативно переглядати власні підходи до регіону, поєднуючи прагнення підтримати демократичні зміни з необхідністю збереження стратегічного впливу та стабільності. Особливо складною виявилася ситуація в Сирії, де внутрішньополітична криза швидко переросла у масштабний збройний конфлікт із широким міжнародним залученням.

У публічній площині політика Вашингтона щодо Сирії впродовж 2011 – 2017 рр. часто характеризувалася як суперечлива та обережна. Водночас США були змушені діяти в умовах жорсткого міжнародного суперництва, насамперед із Росією та Китаєм, які блокували значну частину прозахідних ініціатив у Раді Безпеки ООН. Додатково ситуацію ускладнювали фрагментація сирійської опозиції, зростання ролі ісламістських угруповань і поява Ісламської Держави, що змінило пріоритети американської політики в регіоні. У зв'язку з цим актуальним є дослідження дипломатичної діяльності США щодо врегулювання сирійського конфлікту в період президентства Б. Обами, аналіз трансформації американської стратегії, її суперечностей, результативності та впливу на міжнародний переговорний процес навколо Сирії, тим більше, що окремого комплексного дослідження, яке б охоплювало всі аспекти зовнішньої політики Білого Дому часів Б. Обами щодо сирійського конфлікту досі немає.

Аналіз досліджень. Літературу, присвячену темі американської політики щодо громадянської війни в Сирії, можна поділити на чотири категорії: 1) дослідження, у який сирійський контекст розглянуто на

загальному тлі розвитку дипломатії США протягом останніх десятиліть (наприклад, розвідки: Дж. Якобсена про геополітику використання США своїх закордонних військ в різних регіонах світу, в тому числі і на Близькому Сході [16]; А. Мітца та К. Вейна, які, аналізуючи рішення США у зовнішній політиці щодо Афганістану, Іраку, Ірану, Сирії та ІДІЛ протягом перших двох десятиліть ХХ століття, назвали американські підходи «полідумством» [23]; М. Сіссона, Дж. Сібенса, Б. Блечмана, які розглядали зовнішню політику США крізь призму застосування практики «військових примусів» [36]; 2) роботи, присвячені політиці США на Близькому Сході та Північній Африці (праці: С. Літсаса, який розглядав дипломатію США у регіоні Східного Середземномор'я, зокрема і у сирійському напрямку [21]; Д. Старр-Ділена про концепт «контртероризму» в зовнішній політиці Білого Дому часів Б. Барака і його вплив на політику щодо війни в Сирії [37]); 3) дослідження про саму історію сирійської війни (а також її передумови та причини) (Б. Коула про інформаційний простір Сирії та тамтешню пропаганду війни [7]; Ч. Лістера про формування так званого «сирійського джихаду» в контексті активізації в регіоні Аль-Каїди [20]; К. Філіпс із розглядом війни в Сирії як частини ширшого протистояння світових гравців за сфери впливу на Близькому Сході [30]); 4) роботи, що безпосередньо стосуються різних аспектів політики офіційного Вашингтона щодо війни в Сирії під час президентства Б. Обами (дослідження: М. Шпанька щодо дипломатії США у Сирії впродовж 2010-х рр. [3]; І. Черкеса про стратегічні та тактичні виміри відповідної зовнішньої політики Штатів на сучасному етапі [2]; В. Разіцького та В. Петренка про політику США в Сирії під час громадянської війни у 2011–2024 рр. [1]. Однак, попри наявність вже певних напрацювань з тематики, її цілісного наукового розгляду досі бракує, і ця публікація є однією з перших спроб заповнити таку історіографічну лакуну.

Виклад основного матеріалу. Події Арабської весни припали саме на середину першого президентського терміну Барака Обами. Йому, а також держсекретареві Гіллари Клінтон, яка відігравала помітну роль у формуванні й реалізації зовнішньополітичного курсу США, довелося в терміновому порядку пристосовувати американську близькосхідну політику до стрімких змін у регіоні. Втім, за оцінками більшості дослідників, ані президент, ані держсекретарка не змогли належним чином відреагувати на розвиток подій на Близькому Сході взимку–навесні 2011 р. Найбільшу увагу Вашингтон зосередив на ситуації в Лівії, значною мірою під впливом своїх європейських союзників, і в Єгипті, одному з ключових союзників США в регіоні [8].

Політика Вашингтона щодо арабських держав, які перебували у фокусі пріоритетів США, відзначалася суперечливістю. Особливо виразно це проявилось на прикладі Єгипту, де Білий дім задля утримання країни у сфері свого геополітичного впливу змушений був маневрувати між різними політичними суб'єктами, що змагалися за владу в Каїрі, внаслідок чого постійно змінював власну позицію.

Первинна реакція Вашингтона на сирійську кризу також була маловиразною і обмежувалася декларативними засудженнями за фактичної відсутності практичних дій [21, р. 142]. Наприкінці січня 2011 року Б. Асад в інтерв'ю американським медіа стверджував про стабільність політичної ситуації в Сирії [15]. Лише всередині березня Державний департамент США вперше закликав офіційний Дамаск утриматися від застосування насильства проти мирних маніфестантів. Водночас за кілька днів держсекретарка Г. Клінтон охарактеризувала Б. Асада як «реформатора», чий курс відрізняється від політики його батька; згодом вона пояснювала цю заяву цитуванням оцінок американських конгресменів, які відвідували Сирію, а не офіційною позицією адміністрації. У цьому контексті показовими є свідчення Денніса Росса (спеціального помічника президента в Раді національної

безпеки США та старшого директора Центрального регіону у 2011 році) про те, що Г. Клінтон займала значно жорсткішу («яструбину») позицію щодо сирійського кейсу, ніж президент Б. Обама [19].

Офіційна лінія Білого дому формувалася із запізненням, оскільки Б. Обама прагнув уникнути втягування США у черговий масштабний збройний конфлікт, тому в перші місяці кризи намагався знайти шляхи врегулювання спільно з Туреччиною. У мемуарах президент зазначав, що через тривалий період ворожих відносин із Сирією Вашингтон не мав там таких економічних, військових та політичних важелів впливу, які були доступні в Єгипті, що суттєво обмежувало можливості американської сторони на початковому етапі конфлікту [28]. Згідно з іншою науковою оцінкою, дії адміністрації Б. Обама щодо сирійських подій являли собою суто «кризовий менеджмент», спрямований на мінімізацію ризиків для ключових зовнішньополітичних цілей, внутрішньополітичного капіталу та політичної спадщини президента [35].

Ескалація повстання актуалізувала потребу публічної артикуляції офіційного курсу США. Б. Обама вперше розгорнуто висловився щодо Сирії на початку квітня 2011 р.: засудивши насильство проти протестувальників, він обмежився закликом до Б. Асада розпочати глибокі політичні та економічні реформи [39].

З інтенсифікацією внутрішнього протистояння риторика та дипломатичні кроки США ставали жорсткішими. У серпні 2011 р. Б. Обама вперше заявив про необхідність відставки сирійського лідера, в жовтні з Дамаска був відкликаний американський посол. Тоді ж була зроблена перша спроба провести в Раді Безпеки ООН антисирійську резолюцію, покликану задіяти Статтю 41 Глави VII Статуту ООН [10], що могло створити правові підстави для інтервенції за «лівійським сценарієм». Проте США не виступили

співавторами цього документа, що підтверджувало їхнє тодішнє небажання глибоко втягуватися в конфлікт.

Наприкінці 2011 року Ліга арабських держав (ЛАД) запропонувала перший план мирного врегулювання, який підтримав Вашингтон, зважаючи на домінування в ЛАД ключових регіональних союзників США – Саудівської Аравії та Катару. США вперше виступили співавторами проєкту резолюції РБ ООН на підтримку ініціативи ЛАД. Втім, представники РФ та КНР згодом критикували цей та наступні проєкти прозахідних резолюцій через те, що вони чинили тиск виключно на уряд Сирії, не висуваючи вимог до опозиції та ігноруючи зв'язки деяких опозиційних угруповань з ісламськими екстремістами. Попри запевнення Г. Клінтон у перемовинах із С. Лавровим, що резолюція має на меті лише примус Б. Асада до діалогу, після військових подій у Лівії російська сторона поставилася до цих аргументів скептично.

Було б неправильним стверджувати, що співпраця між двома сторонами щодо Сирії на майданчику ООН була в принципі неможливою. Так, у квітні 2012р. їм вдалося домовитися про прийняття «плану з шести пунктів» спеціального представника ООН по Сирії Кофі Аннана і про створення, згідно з резолюціями РБ ООН 2042 [43] і 2043 [44], Місії ООН зі спостереження в Сирії (МООНС/UNSMIS), покликаної спостерігати за припиненням збройного насильства в усіх його формах усіма сторонами. Однак уже в липні країни Заходу, включаючи США, зробили спробу розвинути свій успіх і провести резолюцію, яка де-факто звинувачувала виключно уряд САР у порушенні перемир'я і погрожувала вжити заходів відповідно до статті 41. Росія і Китай були змушені накласти вето на цей проєкт. Як підсумок, перемир'я було зірвано, а МООНС припинила роботу в серпні 2012 р.

За цих обставин США та їхні партнери почали діяти поза межами РБ ООН. Блокування Москвою та Пекіном резолюції на підтримку плану ЛАД у лютому 2012 року стимулювало створення неформальної контактної групи.

Про заснування цього об'єднання наступного дня після вето оголосив президент Франції Н. Саркозі, проте, за свідченнями помічника держсекретаря США Ф. Хофа та дослідника А. Лунда, саме американська дипломатія виконала основну роботу із залучення країн до ядра групи «Друзів Сирії» [22].

Інавгураційна зустріч групи відбулася 24 лютого 2012 р. в Тунісі. Її результати виявилися помірними: попри наполягання Саудівської Аравії та Катару на військовій інтервенції, західні держави виявили обережність через посилення ісламістських елементів серед опозиції й підтримали дипломатичний шлях. Позицію США того ж дня озвучила Г. Клінтон, яка, окрім заяв про ізоляцію Дамаска та гуманітарну допомогу, назвала Сирійську національну раду (СНР) «провідним легітимним представником сирійців» [31]. Це означало поступову відмову Вашингтона від визнання чинного сирійського уряду.

Надалі група «Друзів Сирії» провела ще три зустрічі протягом 2012 р. – в Стамбулі (квітень), Парижі (липень) і Марракеші (грудень). Важливо відзначити, що з кожною наступною зустріччю позиція і групи, і Сполучених Штатів щодо Сирії все більше ставала жорсткішою. В результаті стамбульської зустрічі було прийнято рішення створити робочу групу з санкцій проти Дамаска, а в підсумковому документі, прийнятому після паризького саміту, було чітко прописано, що президент Асад повинен відмовитися від влади.

Найбільш серйозний дипломатичний крок було зроблено на конференції в Марокко 12 грудня 2012 року. За день до цього президент Барак Обама визнав створену в листопаді того ж року Національну коаліцію сирійських революційних і опозиційних сил (НКСРОС) «законним представником сирійського народу» [29]. У Марракеші під цим визнанням підписалися представники понад 100 країн. Це рішення було досить дивним, враховуючи, що НКСРОС представляла собою зібрання інтелігентів-емігрантів, які не мали

зв'язків всередині Сирії. Головною причиною визнання була прозахідна і демократична орієнтація більшості членів НКСРОС, що, однак, навпаки, не сприяло її популярності в середовищі вже переважно ісламізованої сирійської опозиції [27].

Цей крок, з одного боку, він продемонстрував дипломатичну консолідацію під егідою США. З іншого – заблокував можливості політичного компромісу, оскільки визнана Заходом опозиція втратила стимули до перемовин із чинним урядом, а сам уряд Дамаска, опинившись у міжнародній ізоляції, відмовився від діалогу. Методологія взаємодії США з НКСРОС також була неефективною: замість стимулювання до компромісу Вашингтон орієнтував коаліцію на розподіл посад у майбутньому транзитному уряді [41].

Після вдалих переворотів у Тунісі, Єгипті та Лівії американське керівництво мало всі підстави вважати, що Сирія обов'язково наслідуватиме їхній приклад і, отже, переговори з Дамаском не мають жодного сенсу, оскільки лише легітимізують Башара Асада та його союзників.

Попри це, влітку 2012 р. міжнародній спільноті вдалося запустити багатосторонній діалог у Женеві. Конференція «Женева-1» (30 червня 2012 р.) за участі глав МЗС п'яти постійних членів РБ ООН, регіональних держав та керівництва ООН, ЄС і ЛАД завершилася ухваленням Женевського комюніке. Документ передбачав формування перехідного уряду за участі як опозиції, так і представників чинного режиму. Проте в день підписання Г. Клінтон в інтерв'ю National Public Radio заявила, що до нового уряду Сирії не будуть допущені люди, «чий руки заплямовані кров'ю» [14]. Безперечно за своєю суттю твердження, в контексті загального американського дискурсу щодо Сирії, негласно доповнювало Женевське комюніке відсутнім, на думку Вашингтона, пунктом про необхідність усунення сирійського лідера від влади.

На початку 2013 р. Б. Асад запропонував власний мирний план, який повторював женевські принципи, але містив вимогу припинити зовнішню

підтримку терористичних угруповань, що було явним натяком на допомогу США «поміркоvanій опозиції». Речниця Держдепартаменту В. Нуланд відкинула цю ініціативу, назвавши її «відірваною від реальності» спробою зберегти владу [5].

Таким чином, незважаючи на видимі успіхи, прийняття Женевського комюніке не призвело до автоматичного початку його реалізації. Перехідний уряд Сирії не було створено через загострення збройного протистояння і фактичного зриву мирного «плану з шести пунктів». В результаті, спецпредставник ООН по Сирії Кофі Аннан пішов у відставку. Його місце зайняв Лахдар Брахімі, який 30 січня 2013 р. запропонував переглянути Женевське комюніке, оскільки його умови в поточній ситуації були нездійсненними.

Нова конференція по Сирії почала готуватися практично відразу ж після приходу Брахімі в серпні 2012 р. за активної участі Сполучених Штатів і Росії. Однак цей процес розтягнувся майже на півтора року, на що було відразу кілька причин: суперечливі позиції постійних членів РБ ООН, головним чином Москви і Вашингтона; інцидент з хімічною атакою в Гуті, який стався в серпні 2013 р. і на деякий час різко підвищив шанси на військову інтервенцію Сполучених Штатів у сирійський конфлікт; розкол у лавах сирійської опозиції (на більш-менш помірні, світські сили та релігійних екстремістів); незапрошення на конференцію сирійських курдів та Ірану [42].

Конференція «Женева-2» розпочалася в Монтре лише 22 січня 2014 р. на тлі прагматизації відносин США та РФ через загрозу підйому «Ісламської держави». Новий держсекретар США Д. Керрі звинуватив уряд Б. Асада у розв'язанні війни та констатував неможливість його участі в перехідному уряді через втрату легітимності [13]. Конференція завершилася безрезультатно, обмежившись локальними гуманітарними домовленостями щодо Хомса. США поклали провину за провал виключно на Дамаск [11]. Вже

незабаром після фактичного провалу «Женеви-2» генсек ООН Пан Гі Мун виступив з ідеєю скликання третьої міжнародної конференції по Сирії.

Однак навесні 2014 року міжнародній спільноті довелося поступово почати відволікатися від внутрішньосирійського протистояння. Увага більшості країн, і не в останню чергу Сполучених Штатів, переключилася на боротьбу з «Ісламською державою Іраку і Леванту» (ІДІЛ), яка на той момент сприймалася світом як екзистенційна загроза [25].

На боротьбу з ІДІЛ мали перейти і прозахідні опозиційні угруповання в Сирії. Подібний маневр у контексті сирійського мирного врегулювання, яке поки що відкладалося «на кращі часи», розглядався у Вашингтоні як спосіб посилити їхні позиції «на землі» і в майбутній перебудові країни. Орієнтація адміністрації Обама на такий підхід чітко проглядається в заяві президента від 10 вересня 2014 року. У ній Обама висловився про президента Асада досить критично, заявивши, що він «тероризує своїх власних людей» і «ніколи не поверне собі легітимність, яку він втратив», так що на нього в цій боротьбі «покладатися не можна». Водночас він зазначив, що США «необхідно зміцнювати опозицію як найкращу протипагу екстремістам, таким як ІДІЛ, одночасно домагаючись політичного рішення, необхідного для вирішення сирійської кризи раз і назавжди» [38].

Крім того, боротися з ІДІЛ Вашингтон збирався в першу чергу в Іраку, а не в Сирії. У самій адміністрації стратегію Обама називали «Iraq-first» («Ірак в першу чергу»), що досить чітко говорить про тодішні пріоритети американського керівництва. Розрахунок Вашингтона полягав у взаємному виснаженні ІДІЛ та сил Б. Асада, через що сирійське мирне врегулювання тимчасово відійшло на периферію американських пріоритетів.

Ситуація кардинально змінилася після розгортання військової операції РФ у Сирії 30 вересня 2015 р. Це змусило сторони сісти за стіл перемовин у Відні у жовтні 2015 року, де сформувалася Міжнародна група підтримки Сирії

(МГПС) під співголовуванням США та Росії. Віденський процес ознаменував дві зміни в американській позиції: США погодилися на участь Ірану в переговорах (чому сприяло укладення «ядерної угоди» та усвідомлення необхідності залучення спонсорів Дамаска – Москви й Тегерана – до транзиту влади) [9], а Д. Керрі пом'якшив риторику, визнавши, що майбутнє Б. Асада має вирішуватися в межах тривалого політичного процесу [33]. хоча США й надалі заперечували його здатність об'єднати країну [17].

Підсумком двох раундів переговорів став новий план мирного врегулювання, представлений 14 листопада. У ньому сторони висловили підтримку політичному вирішенню сирійської кризи, свою прихильність до перемоги над ІДІЛ та іншими терористичними угрупованнями, а також вирішили знову розпочати міжсирійські переговори в Женеві 1 січня 2016 р. [32]. Це рішення потім в загальних рисах було закріплено юридично резолюцією РБ ООН 2254 від 18 грудня 2015 р., яка надалі заклала наріжний камінь подальшого сирійського мирного процесу [45].

У той же час, за лічені дні до початку фінального раунду Віденських переговорів Сполучені Штати виступили з односторонньою пропозицією створити три робочі групи – з координації опозиції САР, з протидії тероризму та з гуманітарних проблем. Це викликало здивування і невдоволення у російської сторони, оскільки, по-перше, Росію про це ніхто не поінформував, а по-друге, запропонований американцями формат фактично підміняв собою «Ініціативу чотирьох комітетів», висунуту ще в липні 2015 р. новим спецпосланником ООН по Сирії Стаффаном де Містурою.

Запланована у Відні нова міжсирійська конференція «Женева-3» розпочалася з невеликим запізненням, 1 лютого 2016 р. Вкотре переговори зазнали невдачі. Ще на стадії підготовки виникло безліч розбіжностей, які сторони так і не змогли врегулювати, головним чином – щодо складу учасників переговорів. Крім того, головний переговорник від сирійської

опозиції Мухаммед Аллуш заявив, що держсекретар США Джон Керрі чинив на нього тиск з тим, щоб його делегація сіла за стіл переговорів з делегацією уряду Асада [40]. Сам Джон Керрі звинуватив уряд Асада в продовженні бомбардувань цивільного населення [47]. В результаті, вже 3 лютого під приводом початку наступальної операції урядової армії на північ від Алеппо переговори були припинені.

Невдача перших кроків «Женеви-3», здавалося, проклала дорогу для більш вузьких, двосторонніх домовленостей Москви і Вашингтона. Вже 22 лютого глави зовнішньополітичних відомств США і Росії випустили спільну заяву, в якій заявили про введення в дію режиму припинення вогню з 27 лютого 2016 р. [18] В результаті 26 лютого РБ ООН одноголосно прийняла резолюцію 2268, яка вимагала від усіх сторін конфлікту дотримуватися умов американо-російської угоди [46]. У той час, єдиним успіхом «Женеви-3» став документ С. де Містури з 12 пунктів від 24 березня, де питання долі Б. Асада було оминуте. Подальші контакти у форматі США–Росія –ООН у липні та вересні 2016 року завершилися черговою угодою про перемир'я, яку Д. Керрі назвав «можливим поворотним моментом» [34]. Основні пункти угоди дійсно виглядали обнадійливо – розділялися зони діяльності сирійської «помірної опозиції» та екстремістів, налагоджувалася взаємодія між російською та американською авіацією. Однак припинення вогню не тривало довго. Вже 17 вересня американські літаки завдали удару по позиціях сирійських урядових військ у Дейр-ез-Зорі, завдавши тим великих втрат, в результаті чого Москва і Дамаск вийшли з угоди. В середині жовтня 2016 р. в Лозанні відбулася остання за час президентства Барака Обама спроба США налагодити переговорний процес щодо Сирії. У зустрічі взяли участь представники США, РФ, а також низки регіональних держав. Незважаючи на заяви держсекретаря Керрі про те, що в ході мозкового штурму було висловлено кілька нових ідей [24], нічого принципово нового на переговорах

виробити не вдалося – за підсумками зустрічі навіть не було зроблено спільної заяви, а деякі глави МЗС і зовсім відмовилися давати коментарі. Судячи з усього, недавній удар американців по Дейр-ез-Зору все ще зберігав серйозну дипломатичну напруженість у відносинах між США і Росією.

Подальші мирні переговори щодо встановлення режиму припинення вогню в Сирії за Обама проходили вже без участі Сполучених Штатів. Особливо яскраво це відобразилося наприкінці грудня 2016 року, коли Росія, Туреччина та Іран, які сприймають сирійську політику США як загрозу для своїх національних інтересів, спільно встановили в Сирії новий режим припинення вогню, тим самим поклавши початок Астанинському процесу. Офіційний Вашингтон стримано відреагував на прийняття резолюції РБ ООН 2336, що фіксує тристоронні домовленості, назвавши її «такою, що відображає правильний баланс» [26].

Зовсім інакше відреагували на сам факт переговорів без участі США, але зате між «трьома авторитарними режимами», які несподівано «відчули, що у них достатньо сил для того, щоб взяти на себе керівну роль в регіоні», американські ЗМІ [6]. Коли резолюція 2336 була прийнята РБ ООН і підтримана США, з боку ЗМІ послідував черговий потік обурення і сумнівів у тому, що Росія, Туреччина та Іран самі, без допомоги Заходу, зможуть встановити мир. Американські ж дослідники згодом назвали досягнення Астанинського процесу встановленням «неліберального миру» [4]. Але працювати у такій конфігурації щодо війни у Сирії у Вашингтоні довелося вже не Б. Обамі, а його наступнику у Білому Домі Дональду Трампу.

Висновки. Таким чином, події «Арабської весни» стали серйозним викликом для зовнішньої політики США в період президентських каденцій Барака Обама. Американська адміністрація була змушена оперативно адаптувати свою близькосхідну політику до швидких політичних змін у регіоні, однак її реакція часто була непослідовною та запізнілою.

Політика США щодо сирійського конфлікту на початковому етапі характеризувалася обережністю, суперечливістю та відсутністю чіткої стратегії. Вашингтон спочатку обмежувався дипломатичними заявами і намагався уникнути прямого втручання, що було пов'язано з небажанням адміністрації Обама втягувати країну в ще один масштабний військовий конфлікт. З часом позиція США поступово радикалізувалася: американське керівництво перейшло від закликів до реформ до відкритих вимог відставки Башара Асада та дипломатичного визнання сирійських опозиційних структур. Водночас така політика фактично ускладнила можливість політичного діалогу між урядом і опозицією.

Спроби врегулювання конфлікту через міжнародні переговори, зокрема у форматах Женевської конференції з Сирії та Віденських переговорів щодо Сирії, не дали очікуваних результатів. Причинами стали принципові розбіжності між зовнішніми акторами, особливо між США та Росією, а також розкол у самій сирійській опозиції.

Значний вплив на перебіг сирійського конфлікту мав фактор міжнародного суперництва. Росія та Китай блокували низку прозахідних резолюцій у Раді Безпеки ООН, тоді як США і їх союзники намагалися тиснути на сирійський уряд дипломатичними та політичними інструментами. Поява та активізація Ісламської держави Іраку і Леванту (ІДІЛ) змінила пріоритети американської політики: боротьба з терористичною організацією тимчасово стала важливішою за політичне врегулювання сирійського конфлікту. У той же час вступ Росії у війну в Сирії у 2015 році суттєво змінив баланс сил і змусив США перейти до більш прагматичного підходу, включаючи переговори з новими учасниками процесу, зокрема Іраном. Це сприяло формуванню нових дипломатичних форматів, але водночас обмежило вплив Вашингтона на подальший перебіг подій.

Наприкінці президентства Б. Обама роль США у врегулюванні сирійського конфлікту помітно зменшилася. Ініціатива частково перейшла до регіональних і позарегіональних гравців, зокрема Росії, Туреччини та Ірану, які започаткували новий переговорний формат – Астанинський процес, з врахуванням якого довелося працювати вже наступнику Б. Обама у Білому домі Дональду Трампу.

Список використаної літератури

1. Разіцький В., Петренко В. Політика США в Сирії під час громадянської війни (2011–2024). *Історія та археологія*. 2025. № 1. С. 274–283. DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2025-1-25>
2. Черкек І. Strategic and tactical dimensions of US foreign policy: the Ukrainian and Syrian cases. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2025. Т. 36 (75). № 1. pp. 421–425. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2025/1.59>
3. Шпанько М. О. Політика США щодо Сирії у 2011–2021 рр. *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць*. Київ, 2022. Випуск 177–178 (№ 11). С. 41–45.
4. Abboud S. Making peace to sustain war: the Astana Process and Syria's illiberal peace. *Peacebuilding*. 2021, Vol. 9, No. 3. P. 326-343. DOI: <https://doi.org/10.1080/21647259.2021.18956>
5. Assad's Speech. *U.S. Department of State*. January 6, 2013. URL: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2013/01/202504.htm>
6. Bershidsky L. The U.S. Is Now a Country That Can Be Ignored. *Bloomberg*. December 22, 2016. URL: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2016-12-21/the-u-s-is-now-a-country-that-can-be-ignored>

7. Cole B. The Syrian Information and Propaganda War. Palgrave Macmillan. 2022. 414 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-93282-4>
8. Dress B. Turkey alleges US complicity in deadly Istanbul bombing, rejects condolence statement. *The Hill*. November 14, 2022. URL: <https://thehill.com/policy/international/3734308-turkey-alleges-us-complicity-in-deadly-istanbul-bombing-rejects-condolence-statement/>
9. Erdbrink T., Chan S., Sanger D. After a U.S. Shift, Iran Has a Seat at Talks on War in Syria. *The New York Times*. October 28, 2015. URL: <https://www.nytimes.com/2015/10/29/world/middleeast/syria-talks-vienna-iran.html>
10. France, Germany, Portugal and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: draft resolution (S/2011/612). October 4, 2011. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/531/31/PDF/N1153131.pdf>
11. Geneva Conference and Situation in Syria. *U.S. Department of States*. February 16, 2014. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2014/02/221702.htm>
12. Glasser S. Was Hillary Clinton a Good Secretary of State? *Politico*. December 8, 2013. URL: <https://www.politico.com/magazine/story/2013/12/was-hillary-clinton-a-good-secretary-of-state-john-kerry-2016-100766/>
13. Intervention at the Geneva II International Conference on Syria. *U.S. Department of State*. January 22, 2014. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2014/01/220504.htm>
14. Interview With Michele Kelemen of NPR. *U.S. Department of State*. June 30, 2012. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2012/06/194335.htm>
15. Interview With Syrian President Bashar al-Assad. *The Wall Street Journal*. January 31, 2011. URL:

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703833204576114712441122894>

16. Jakobsen J. *The Geopolitics of U.S. Overseas Troops and Withdrawal*. Palgrave Macmillan Cham, 2022. 323 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-94488-9>
17. Joint Press Availability with Russian Foreign Minister Sergey Lavrov and UN Special Envoy Staffan de Mistura. *U.S. Department of State*. October 30, 2015. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/10/249019.htm>
18. Joint Statement of the United States and the Russian Federation, as Co-Chairs of the ISSG, on Cessation of Hostilities in Syria. *U.S. Department of State*. February 22, 2016. URL: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2016/02/253115.htm>
19. Kessler G. Hillary Clinton's incredible statement on Syria. *The Washington Post*. April 4, 2011. URL: https://www.washingtonpost.com/blogs/fact-checker/post/hillary-clintons-uncredible-statement-on-syria/2011/04/01/AFWPEYaC_blog.html
20. Lister C. *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*. Oxford University Press, 2015. 500 p.
21. Litsas S. *US Foreign Policy in the Eastern Mediterranean*. Springer, 2020. 221 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-36895-1>
22. Lund A. Syria's Fair-weather Friends. *Foreign Affairs*. October 31, 2017. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-10-31/syrias-fair-weather-friends>
23. Mintz A., Wayne C. *The Polythink Syndrome: U.S. Foreign Policy Decisions On 9/11, Afghanistan, Iraq, Iran, Syria and ISIS*. Stanford: Stanford University Press, 2016. 190 p.
24. Morello C. Syria talks in Switzerland produce only a decision to keep talking. *The Washington Post*. October 15, 2016. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/energy-environment/wp/2016/10/15/syria-talks-in-switzerland-produce-only-a-decision-to-keep-talking/>

https://www.washingtonpost.com/world/kerry-in-switzerland-for-talks-about-syria/2016/10/15/112a5c2c-909b-11e6-bc00-1a9756d4111b_story.html

25. Mueller J., Stewart M.G. Misoverestimating ISIS: Comparisons with Al-Qaeda. *Perspectives on Terrorism*. 2016. Vol. 10, №. 4. P. 30–39.

26. Namli K., Farasin F. ASTANA: The Rise of a New Alliance and Its Implications for International Relations / Khatib D.K. (ed.) *The Syrian Crisis: Effects on the Regional and International Relations*. Springer, 2020. P. 131–134. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-15-5050-8>

27. Nicholas P., Entous A. U.S. Sets Hurdles to Intervention in Syria. *The Wall Street Journal*. 2013. 30 April.

28. Obama B. *Promised Land*. New York: Crown, 2020. Ch. 25.

29. Obama Recognizes Syrian Opposition Group. *ABC News*. December 12, 2012. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/OTUS/exclusive-president-obama-recognizes-syrian-opposition-group/story?id=17936599#.UMfDkawpCHA>

30. Phillips C. *The Battle For Syria: International Rivalry in the New Middle East*. New Haven: Yale University Press, 2016. 303 p. DOI: <https://doi.org/10.12987/9780300262032>

31. Press Availability on the Meeting of the Friends of the Syrian People. *U.S. Department of State*. February 24, 2012. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2012/02/184635.htm>

32. Press Availability with Russian Foreign Minister Sergey Lavrov and UN Special Envoy Staffan de Mistura. *U.S. Department of State*. November 14, 2015. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/11/249515.htm>

33. Remarks to the Press in Vienna, Austria. *U.S. Department of States*. October 23, 2015. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/10/248677.htm>

34. Remarks With Russian Foreign Minister Sergey Lavrov and UN Special Envoy Staffan de Mistura at a Press Availability. *U.S. Department of State*.

September 9, 2016. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2016/09/261722.htm>

35. Schulhofer-Wohl J. The Obama administration and civil war in Syria, 2011–2016: US presidential foreign policy making as political risk management. *Journal of Transatlantic Studies*. 2021, Vol. 19, No. 4. P. 517–547. DOI: <https://doi.org/10.1057/s42738-021-00085-y>

36. Sisson M., Siebens J., Blechman B. (eds.). *Military Coercion and US Foreign Policy*. Routledge, 2020. 230 p.

37. Starr-Deelen D.G. *Counter-Terrorism from the Obama Administration to President Trump*. Palgrave Pivot Cham, 2018. 77 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-69757-4>

38. Statement by the President on ISIL. *The White House*. September 10, 2014. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/10/statement-president-isil-1>

39. Statement from the President on the Violence in Syria. *The White House*. April 8, 2011. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/04/08/statement-president-violence-syria>

40. Syrian opposition says Kerry applies pressure over peace talks. *Reuters*. January 24, 2016. URL: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-opposition-idUKKCN0V20TW>

41. Talmon S. Recognition of Opposition Groups as the Legitimate Representative of a People. *Chinese Journal of International Law*. 2012, Vol. 12, Issue 2. P. 251. DOI: <https://doi.org/10.1093/chinesejil/jmt014>

42. The U.N. invitation that nearly undid Syria peace talks. *Reuters*. January 22, 2014. URL: <https://www.reuters.com/article/syria-crisis-un-peace-talks-idINDEEA0L02920140122>

43. United Nations Security Council Resolution 2042. April 14, 2012.
URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/295/28/PDF/N1229528.pdf>
44. United Nations Security Council Resolution 2043. April 21, 2012.
URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N12/305/91/PDF/N1230591.pdf>
45. United Nations Security Council Resolution 2254. December 18, 2015.
URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/443/34/PDF/N1544334.pdf>
46. United Nations Security Council Resolution 2268. *United Nations Security Council*. February 26, 2016. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/053/63/PDF/N1605363.pdf>
47. Video Statement on Syria Negotiations. *U.S. Department of State*. January 31, 2016. URL: <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2016/01/251899.htm>